

Bouppteckning och arvskifte

Huvudmannen blir dödsbodelägare

Om huvudmannen blir dödsbodelägare ska god man¹ bevaka hans eller hennes rätt under bouppteckningsförfarandet. Det innebär att ta tillvara huvudmannens rätt och se till att denne tilldelas rätt andel av dödsboet enligt lag eller testamente. Reglerna återfinns i 15 kap. föräldrabalken.

En god man bör närvara vid bouppteckningsförrättningen för att ta del av uppgifter om den avlidnes tillgångar och skulder. Om det inte är möjligt att närvara kommer god man i efterhand få ta del av den upprättade bouppteckningen som ligger till grund för det kommande arvskiftet. Den gode mannen ansvarar redan i detta skede för att bevaka huvudmannens rätt och bör därför kontrollera att uppgifterna i bouppteckningen är korrekta.

Nedan följer en länk med bra information om god mans roll såsom ställföreträdare vid ett arvskifte.
<https://www.uppsala.se/contentassets/9c09bff1c0f74787a93210d0de031427/ansokanarvskiftebodelningnymedinstruktioner.pdf>

Vilka är dödsbodelägare?

När någon dör blir arvingarna dödsbodelägare. Om den avlidne saknar testamente ska arvet fördelas enligt lag mellan dödsbodelägarna som utgörs av de legala arvingarna. Beroende på hur släktförhållandena ser ut kan syskon, syskonbarn, föräldrar eller föräldrars syskon vara arvingar. Arvingar enligt lag är i första hand bröstarvingar (med bröstarvingar avses arvingar i rakt nedstigandeled). Om en arvinge är avlidne fördelas arvet istället mellan dennes barn. Om bröstarvingar saknas är föräldrar, syskon, syskonbarn osv arvingar. Saknas arvingar i nedåtstigande led från både den avlidne och dennes föräldrar så är föräldrars syskon arvsberättigade. Deras barn, den avlidnes kusiner, saknar dock arvsrätt. Om det finns ett testamente ska arvet fördelas i enlighet med testamentet under förutsättning att testamentet är giltigt samt att godkännanden i förekommande fall inhämtas. Om arvsberättigade släktingar saknas är Allmänna arvsfonden legal arvinge. Finns det ett giltigt testamente så måste arvsfonden först godkänna detta, då avstår de sin arvsrätt och sedan fördelas kvarlåtenskapen i enlighet med testamentet. Om arvsfonden inte godkänner testamentet avgörs frågan i domstol.

Förvaltning av ett dödsbo

När någon avlider ska en bouppteckning upprättas. Enda undantaget är om den avlidnes skulder endast täcker begravningskostnaderna, i sådant fall ska en dödsboanmälan² istället upprättas.

En bouppteckning är en förteckning av den avlidnes tillgångar och skulder. Bouppteckningen ska innehålla information om den avlidnes personuppgifter, arvingarna, eventuella juridiska dokument av betydelse såsom testamente och äktenskapsförord. Samt en förteckning av den avlidnes samt i förekommande fall även efterlevande make/maka/sambos tillgångar och skulder.

Inget hindrar att dödsbodelägarna eller någon de känner upprättar en bouppteckning med hjälp av det underlag som finns att tillgå på Skatteverkets hemsida:

<http://www.skatteverket.se/privat/sjalvservice/blanketterbroschyrer/blanketter/info/4600.4.39f16f10>

¹ Med god man avses i denna text även förvaltare

² Mer information om dödsboanmälan återfinns under rubriken *Om huvudmannen avlider*

[3821c58f680006692.html](http://www.stockholmstingsratt.se/Om-tingsratten/Mal-och-arenden/Arenden/Boutrednings--och-skiftesman/)). För att få hjälp med de juridiska och praktiska delarna rekommenderas dock att dödsboet anlitar en jurist med erfarenhet av familjerätt. Ofta har begravningsbyråerna jurister som kan upprätta bouppteckningen. Det finns även juridiska byråer som arbetar uteslutande med familjerätt. Som god man kan detta vara värt att överväga en extra gång eftersom du ska vara säker på att det din huvudman får ära ska vara korrekt.

Arvskifte

Om det endast finns en arvinge, ett så kallat enmansdödsbo, så anses arvet tillfalla arvingen när bouppteckningen är registrerad av Skatteverket. Det finns då inget krav på att upprätta ett arvskifte även om det i vissa fall kan vara bra att göra det. Görs inget skifte måste fördelningen redovisas till överförmyndaren.

Om det finns flera arvingar ska ett arvskifte upprättas. Arvskiftet upprättas utifrån bouppteckningen och justeras till aktuella värden per skiftesdagen, med tillägg för eventuella skulder. Som god man ska du bevaka att din huvudman får ära den del av dödsboet som huvudmannen har rätt till. Som god man bör det inte vara du som upprättar arvskiftet, det bästa är att dödsboet anlitar någon utomstående med kunskap inom området att göra detta.

Mer om förvaltning av andel i dödsbo, ur 15 kap. föräldrabalken (FB)

Om huvudmannen har del i ett dödsbo, och sådan förvaltning omfattas av förordnandet, ska god man vårda huvudmannens del i dödsboet (FB 15:1). Bodelning och skifte med anledning av dödsfall ska som huvudregel förrättas så snart som möjligt (FB 15:2). Om ett dödsbo inte har skiftats inom sex månader ska god man lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats (FB 15:3). Om god man för huvudmannens räkning deltar vid en fastighetsförsäljning, ska god man inhämta överförmyndarens samtycke för försäljningen innan arvskiftet är klart. Överförmyndaren ska sedan godkänna hela arvskiftet innan boets tillgångar kan fördelas mellan dödsbodelägarna (FB 15:5).

Huvudregeln är att god man inte från avstå från arv för huvudmannens räkning. Undantagsvis om överförmyndarens samtycker, kan huvudmannens andel i boet överlåtas till förmån för efterlevande make (FB 15:6). I denna situation inträder huvudmannen som efterarvinge till den först avlidna maken och tar arv först efter båda makarnas bortgång.

Om god man och huvudmannen blir dödsbodelägare i samma dödsbo föreligger en jävsituation. Vid en sådan situation behövs en ny tillfällig god man att ta tillvara huvudmannens intresse i den aktuella situationen (FB 11:2). Det behövs alltså inte en ny god man för hela uppdraget utan det är enbart i frågan om bouppteckning och arvskifte som den nya god man tar över. I de andra delarna försätter den ordinarie gode mannen som vanligt.

Om dödsbodelägare inte kan komma överens, så kan rätten om en eller flera dödsbodelägare begär det, utse en boutredningsman som sköter förvaltningen av dödsbo och arvskifte (FB 19:1). Boutredningsmannen har rätt till ersättning av dödsboets medel för arbete och kostnader.

Du kan läsa mer om boutredningsman på

<http://www.stockholmstingsratt.se/Om-tingsratten/Mal-och-arenden/Arenden/Boutrednings--och-skiftesman/>

Om huvudmannen avlider

God mans förordnande upphör genom huvudmannens död. Om den avlidne (huvudmannen) saknar nära anhöriga eller om dessa bor långt bort förekommer det att före detta gode mannen agerar bouppgivare. Bouppgivaren, lämpligen den som känner boet bäst, redogör för de tillgångar och skulder som ingår i dödsboet.

Om det inte finns några arvingar kan god man genom socialtjänsten kontakta Kammarkollegiet som företrädare för Allmänna arvsfonden. De ska meddelas om dödsfallet och att det inte finns några arvingar. Kammarkollegiet utser sedan en särskild god man som sköter avvecklingen av dödsboet.

Om den avlidna huvudmannens tidigare gode man väljer att hjälpa till med avvecklandet av dödsboet, oavsett om det finns arvingar eller inte, kan förfarandet gå till enligt följande. Första frågan blir att avgöra om dödsboet ska avveckas genom en bouppteckning eller genom en dödsboanmälan.

Dödsboanmälan

Om huvudmannens tillgångar är begränsade kan en bouppteckning under visa förutsättningar ersättas av en dödsboanmälan. Förenklat kan man säga att en dödsboanmälan ersätter en bouppteckning i de fall då det saknas tillgångar att fördela. Om dödsboets tillgångar, inklusive eventuell andel av efterlevande makes giftorättsgods, endast täcker kostnaderna för begravning och andra utgifter med anledning av dödsfallet kan en dödsboanmälan ersätta bouppteckningen. Den avlidne får inte heller ha fast egendom, tomträtt eller egendom som är svår att värdera. Vid tveksamma fall ska en bouppteckning upprättas. Dödsboanmälan får endast göras av en socialnämnd, vanligen delegerar socialnämnden rätten att besluta om dödsboanmälan till en tjänsteman inom kommunen. Om det kan bli aktuellt att upprätta en dödsboanmälan istället för en bouppteckning så kontakta kommunen för rådgivning i det aktuella fallet.

Du kan läsa mer om dödsboanmälan hos Skatteverket:

<https://www.skatteverket.se/download/18.18e1b10334ebe8bc8000113850/kap11.pdf>

Bouppteckning

Det finns inget krav på att en bouppteckning ska upprättas av en jurist, men om den avlidnes tidigare god man väljer att engagera sig i avvecklandet av huvudmannens dödsbo bör en jurist anlitas. Juristen som ska upprätta bouppteckningen träffar den före detta gode mannen, i egenskap av bouppgivare, för ett första möte. Vid det första mötet vill juristen ha tillgänglig information om dödsbodeläggarna (Vilka släktingar hade den avlidne? Finns det namn och personnummer till dessa? Finns det telefonnummer till någon släkting som kan hjälpa till i denna del?). Medtag uppgifter om tillgångar och skulder per dödsdagen (Underlag för banktillgodohavanden, uppgift om eventuell fastighet, bil etc. Underlag för skulder, bolån, räkningar etc.). Medtag eventuella juridiska handlingar av intresse (såsom testamente). Glöm inte att värdeföremål och handlingar av betydelse kan finnas i bankfack.

Juristen som ska upprätta bouppteckningen bestämmer tillsammans med bouppgivaren tid och plats för förrättningen. Juristen skickar ut kallelser till dödsbodeläggarna samt inlämnar underlag för tillgångar och skulder. Under förrättningen går juristen, som är en av förrättningsmännen, igenom bouppteckningen

tillsammans med de dödsbodelägare som väljer att närvara. I många fall är endast bouppgivaren närvarande.

Bouppteckningen ges in till Skatteverket som kontrollerar samt registrerar densamma. När bouppteckningen är registrerad ska det upprättas ett arvsifte. Om dödsboet är ett så kallat enmansdödsbo med endast en dödsbodelägare så finns inget krav på att arvsifte ska upprättas.

Banktillgodohavanden skiftas med hjälp av bankens personal. Om det finns bolån kan banken hjälpa till med överlåtelse av fastighet eller bostadsrätt. Bohag fördelas vanligtvis i samförstånd mellan dödsbodelägarna utan inblandning utifrån.

Det utgår ingen ersättning för arbetet som bouppgivare. Men om bouppgivaren har utlägg utgår ersättning för dessa (under förutsättning att det finns tillräckliga medel i boet). Om bouppgivaren i samråd med arvingarna tar på sig ansvar för att avveckla egendom (kan vara en lämplig lösning om de anhöriga bor på annan ort) så avtalar bouppgivaren lämpligen med dödsbodelägarna angående eventuell ersättning. Det står dödsbodelägarna helt fritt att själva avgöra hur annans arbete ska ersättas.

Läshänvisning

Se även: Daniel Sjöstedt och Peter Sporrstedts bok God man och förvaltare, Jan Wallgrens bok gode mannens ABC eller Tommy Hansson bok God man och förvaltare - problem och lösningar.